

სოციოლოგიის როგორც მეცნიერების წარმოშობა

1. სოციოლოგიის როგორც მეცნიერების წარმოშობის სოციალური წანამძღვრები.
2. ინტელექტუალური ძალების გავლენა სოციოლოგიური თეორიების განვითარებაზე.

სოციოლოგიური თეორიების ისტორიული მიმოხილვა: ადრინდელი წლები 1830 - 1920

ფრანგული სოციოლოგიის განვითარება

გერმანული სოციოლოგიის განვითარება

ბრიტანული სოციოლოგიის განვითარება

იტალიური სოციოლოგიის განვითარება

სოციოლოგიის როგორც მეცნიერების წარმოშობის

სოციალური წანამძღვრები.

1. პოლიტიკური რევოლუციები XVIII-ე და XIX—ე საუკუნეებში
2. სამრეწველო რევოლუციები და კაპიტალიზმის აღმასვლა.
3. სოციალიზმი და სოციალური თეორიები.
4. ფემინიზმი და სოციოლოგიური თეორია.
5. ურბანიზაცია და სოციოლოგიური თეორია.
6. ცვლილებები რელიგიაში და სოციოლოგიური თეორია.
7. მეცნიერების როლის ზრდა და სოციოლოგიური თეორია.

ინტელექტუალური ძალების გავლენა სოციოლოგიური

თეორიების განვითარებაზე.

1. განმანათლებლობა და კონსერვატიული რეაქცია განმანათლებლობაზე.
2. განმანათლებლობის ძირითადი იდეები (ვოლტერი, შ. მონტესკიე, ჟან-ჟაკ რუსო და სხვები.)
3. კონსერვატიული რეაქცია (ლუი დე ბონალდი და ჟოზეფ დე მესტრა)

კონსერვატიული რეაქცია (ლუი დე ბონალდი და ჟოზეფ დე მესტრა)

ათი ძირითადი დებულება

- მაშინ როდესაც განმანათლებლობის მოაზროვნეები ხაზს უსვამდნენ ინდივიდუალურობის მნიშვნელობას
- საზოგადოება გადაიქცა ანალიზის მთავარ ერთეულად

- ინდივიდუმი თვით საზოგადოების შიგნითაც არ განიხილება როგორც ძირითადი ელემენტი
- საზოგადოების ნაწილები არსებობენ ურთიერთკავშირსა და ურთიერთდამოკიდებულებაში
- ცვლილებები განიხილებოდა როგორც საშიშროება არა მხოლოდ საზოგადოებისა და მისი კომპონენტებისათვის
- ზოგადი ტენდენციის თანახმად საზოგადოების მსხვილი შემადგენელი ნაწილები სასარგებლოა ინდივიდუუმებისა და საზოგადოებისათვის
- შედარებით წვრილი კომპონენტები, როგორებიცაა ოჯახი, მეზობლობა, რელიგიური ან დასაქმების მიხედვით შედგენილი ჯგუფები
- მიიჩნევენ, რომ თანამედროვე საზოგადოებისათვის დამახასიათებელი ცვლილებები, როგორებიცაა ინდუსტრიალიზაცია
- მაშინ როდესაც ამ შიშისმომგვრელ ცვლილებებს საზოგადოება მიყავდა უფრო რაციონალური წყობისაკენ, კონსერვატიული ოპოზიცია ხაზს უსვამდა ირაციონალური ფაქტორების მნიშვნელობას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში (მაგალითად, რიტუალებს, ცერემონიებს, ღვთისმსახურებას).
- კონსერვატორები იცავდნენ საზოგადოების იერარქიულ სისტემას, მნიშვნელოვნად მიიჩნევენ საზოგადოებრივი მდგომარეობისა და წახალისების დიფერენცირებული სისტემის არსებობას

ფრანგული სოციოლოგიის განვითარება

მოდით მივმართოთ სოციოლოგიის, როგორც ცალკე დისციპლინის საფუძვლებს, განსაკუთრებით სამი ფრანგი მოაზროვნის: კლოდ სენ-სიმონის, ოგიუსტ კონტისა და ძირითადად ემილ დიურკემის შემოქმედებას.

სენ სიმონი იყო ო. კონტის წინამორბედი. სენ-სიმონის მოღვაწეობის განსაკუთრებით საინტერესო ასპექტია მისი როლი კონსერვატიული (როგორც კონტთან) თეორიისა და მარქსისტულის მსგავსი რადიკალური თეორიის განვითარებაში.

კონსერვატიული თვალსაზრისით სენ_სიმონს სურს შეინარჩუნოს არსებული საზოგადოება,

ის იყო პოზიტივისტი. ე.ი. მას სჯერა - სოციალური მოვლენების შესწავლისას გამოყენებულ უნდა იქნას იგივე მეთოდები, რომლებიც გამოიყენებიან ბუნებათმეცნიერებაში.

რადიკალური თვალსაზრისით სენ - სიმონი ხედავს სოციალური რეფორმების აუცილებლობას.

სენ-სიმონის ბევრი იდეა შეიძლება აღმოვაჩინოთ ო.კონტან, მაგრამ უკვე განვითარებული და სისტემატიზირებული სახით.

ფრანგული სოციოლოგიის განვითარება

მოდით მივმართოთ სოციოლოგიის, როგორც ცალკე დისციპლინის საფუძვლებს, განსაკუთრებით სამი ფრანგი მოაზროვნის: კლოდ სენ-სიმონის, ოგიუსტ კონტისა და ძირითადად ემილ დიურკემის შემოქმედებას.

კონტი იყო პირველი ვინც გამოიყენა ტერმინი - სოციოლოგია.

მას დიდი გავლენა ქონდა შემდგომი დროის თეორეტიკოს სოციოლოგებზე (განსაკუთრებით, ჰ.სპენსერსა და ე.დიურკემზე). კონტსაც მიაჩნდა, რომ სოციოლოგიის შესწავლა უნდა იყოს მეცნიერულად დასაბუთებული.

კონტმა დაამუშავა **სოციალური ფიზიკა**, ანუ ის რასაც **1832 წელს სოციოლოგია** დაარქვა. სოციალური ფიზიკის ტერმინის გამოყენება მიანიშნებს კონტის მისწრაფებაზე შეექმნა სოციოლოგია ზუსტი მეცნიერების ანალოგიით.

ეს ახალი მეცნიერება, რომელიც, მისი აზრით, საბოლოოდ გადაიქცეოდა უმთავრეს მეცნიერებად, შეისწავლიდა **სოციალურ სტატიკას** (არსებულ სოციალურ სტრუქტურებს) და **სოციალურ დინამიკას** (სოციალურ ცვლილებებს), ორივე დაკავებულია სოციალური ცხოვრების კანონების ძიებით.

კონტს არ მოსწონს რევოლუციით გამოწვეული ცვლილებები, რადგან მიაჩნდა, რომ **ბუნებრივი ევოლუცია** უკეთეს შედეგებამდე მიიყვანს საზოგადოებას. **რეფორმები** კი საჭიროა მხოლოდ იმისათვის რომ **ოდნავ დაეხმარო** ბუნებრივ პროცესს.

კონტისეული მიდგომის ქვაკუთხედეა _ **სამი სტადიის კანონი**, რომლის თანახმად არსებობენ ინტელექტუალური საფეხურები, რომლებზეც უნდა გაიაროს მთელმა კაცობრიობამ და ეს ახასიათებს არა მხოლოდ კაცობრიობას არამედ: ჯგუფებს, საზოგადოებას, მეცნიერებას, ინდივიდებსა და გენიოსებიც იმავე სამ საფეხურს გაივლიან.

ფრანგული სოციოლოგიის განვითარება

მოდით მივმართოთ სოციოლოგიის, როგორც ცალკე დისციპლინის საფუძვლებს, განსაკუთრებით სამი ფრანგი მოაზროვნის: კლოდ სენ-სიმონის, ოგიუსტ კონტისა და ძირითადად ემილ დიურკემის შემოქმედებას.

სოციალური ფაქტები. დიურკემი ამტკიცებს, რომ სოციოლოგიის განსაკუთრებული მოწოდებაა იმის შესწავლა, რასაც მან სოციალური ფაქტები დაარქვა. მას სოციალური ფაქტები წარმოდგენილი აქვს ძალისა და სტრუქტურის სახით, რომლებიც ინდივიდებთან მიმართებაში გარეგანი და იძულებითი არიან. ამ მსხვილმაშტაბიანი ძალებისა და სტრუქტურების შესწავლა, მაგალითად ინსტიტუციონიზირებული კანონი, კოლექტიური მორალური კრედოები და მათი გავლენა ადამიანებზე. წიგნში „თვითმკვლელობა“ დიურკემი ამტკიცებდა, რომ თუ მან შესძლო კავშირის დადგენა ისეთ ინდივიდუალურ ქცევას, როგორცაა თვითმკვლელობა და სოციალურ მიზეზს (სოციალურ ფაქტებს) შორის, ეს იქნება დამაჯერებელი მაგალითი სოციოლოგიური დისციპლინის მნიშვნელობისა. მან გამოყო თვითმკვლელობის ოთხი ტიპი: ეგოისტური, ალტრუისტული, ანომიური და ფატალისტური.

„სოციოლოგიური მეთოდის წესებში“ დიურკემი განასხვავებს სოციალური ფაქტების ორ ტიპს: **მატერიალურს** და **არამატერიალურს**. (კულტურა, სოციალური ინსტიტუტები, ბიუროკრატია, კანონი), „შრომის საზოგადოებრივი დანაწილება“ ამ ნაშრომში ის განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს იმის შედარებით ანალიზს, რაც აერთიანებს საზოგადოებას პრიმიტიულ და თანამედროვე ეპოქებში. მან დაასკვნა, რომ ადრინდელ საზოგადოებას ძირითადად აერთიანებდა არამატერიალური სოციალური ფაქტები, განსაკუთრებით მკაცრი კოლექტიური მორალი, ან ის, რასაც მან „კოლექტიური სინდისი“ უწოდა. მან გამოყო სოციალური სოლიდარობის ორი ფორმა: **მექანიკური და ორგანული**

„რელიგიური ცხოვრების ელემენტარული ფორმები“ ყურადღების ცენტრში

მოაქცია _ რელიგია. დიურკემი სწავლობს პრიმიტიულ საზოგადოებას, ცდილობს მოიძიოს რელიგიის ფესვები. მას ეჩვენება, რომ რელიგიის წყაროები არის საზოგადოება. საზოგადოება ანიჭებს ზოგიერთ საგნებს რელიგიურობის სტატუსს, სხვას კი საეროსას, ამიტომ მან სამყაროს რელიგიური ათვისების ორი ფორმა გამოყო: **პროფანული (ყოველდღიური, საერო) და საკრალური (წმინდა)**

გერმანული სოციოლოგიის განვითარება

გერმანული სოციოლოგიის დამფუძნებლებია: კ. მარქსი, მ. ვებერი და გ. ზიმელი

მათ, განსაკუთრებით მარქსის მსოფლმხედველობაზე უზარმაზარი გავლენა იქონია გერმანელმა ფილოსოფოსმა გ. ჰეგელმა

ჰეგელის ფილოსოფიის არსს შეადგენს ორი სიტყვა: **დიალექტიკა და იდეალიზმი.**

დიალექტიკა არის როგორც აზროვნების წესი, ასევე სამყაროს სურათი, ხატი. ერთი

მხრივ, ესაა აზროვნების წესი, რომელიც ხაზს უსვამს პროცესის მნიშვნელობას, მიმართებებს, დინამიკას, კონფლიქტებსა და წინააღმდეგობებს – დინამიური და არა სტატიკური განაზრებები სამყაროზე. მეორე მხრივ, ესაა თვალსაზრისი, რომლის მიხედვით სამყარო წარმოდგენილია არა სტატიკური სტრუქტურებით, არამედ პროცესებით, მიმართებებით, დინამიკით, კონფლიქტებითა და წინააღმდეგობებით.

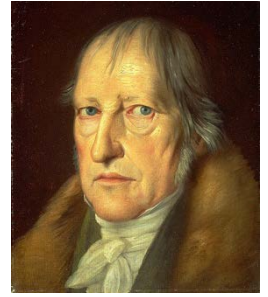
ჰეგელი აპირებდა დიალექტიკის გამოყენებას მხოლოდ იდეებთან მიმართებაში, მაშინ, როდესაც მარქსი გრძნობდა, რომ ის ასევე გამოყენებდა ცხოვრების უფრო მატერიალურ ასპექტებშიც, მაგალითად ეკონომიკაში.

ჰეგელის სახელი ასევე ასოცირდება იდეალისტურ ფილოსოფიასთან.

იდეალისტები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებენ არა მხოლოდ ფსიქიკურ პროცესებს, არამედ იდეებსაც, რომლებიც ჩნდებიან ამ პროცესების შედეგად. ჰეგელმა დიდი ყურადღება დაუთმო მსგავსი იდეების განვითარებას, განსაკუთრებით იმათ, რომელთაც ის მიაკუთვნებდა საზოგადოების „სულს“.

ფაქტობრივად ჰეგელი იდეალიზმის ტერმინებში გვთავაზობდა სამყაროს ევოლუციის გარკვეულ ანალოგიას. ინდივიდი ვითარდება საგნების გაგებიდან საკუთარი თავის გაგებისაკენ და შემდეგ უკვე უფრო გლობალურ სისტემაში, საზოგადოებაში საკუთარი ადგილის გაგებისაკენ.

ამგვარად, ჰეგელმა შემოგვთავაზა სამყაროს ევოლუციის ძირითადი თეორია. ესაა თეორია, რომლის თანახმად ცვლილებები მიმდინარეობს ცნობიერების დონეზე. მაგრამ ასეთი ცვლილება, როგორც წესი, მიმდინარეობს მოქმედი სახეებისაგან დამოუკიდებლად. ისინი წარმოადგენენ, არც მეტი არც ნაკლები, არსებებს, რომლებიც ემორჩილებიან ცნობიერების გარდუვალ ევოლუციას.

გერმანული სოციოლოგიის განვითარება

გერმანული სოციოლოგიის დამფუძნებლებია: კ. მარქსი, მ. ვებერი და გ. ზიმელი მათ, განსაკუთრებით მარქსის მსოფლმხედველობაზე უზარმაზარი გავლენა იქონია გერმანელმა ფილოსოფოსმა ლუდვიგ ფოიერბახმა

ფოიერბახის შემოქმედება გარკვეული **ხიდია** ჰეგელსა და მარქსს შორის.

იგი აღნიშნავს, რომ ჰეგელი აზვიადებს ცნობიერებისა და საზოგადოების სულის (გონის) როლს.

ფოიერბახის მიერ მატერიალისტური ფილოსოფიის მიღებამ ის მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ ყურადღება გაამახვილოს არა იდეებზე, არამედ **რეალური ადამიანების მატერიალურ არსებობაზე**.

ჰეგელის კრიტიკისას ფოიერბახი აქცენტს აკეთებს **რელიგიაზე**.

ფოიერბახის თანახმად ღმერთი სხვა არაფერია, თუ არა ადამიანების მიერ მათი **ადამიანური არსების გაზვიადება** და უსახო ძალებთან გაიგივება. **ადამიანებმა ღმერთი თავის თავზე მაღლა აიყვანეს**, ამის შედეგად ისინი დაშორდნენ ღმერთს და **გადაიტანეს მასზე პოზიტიური მახასიათებლების მთელი სერია (წმინდანი, სრულყოფილი, ყოვლისშემძლე)**, მაშინ როდესაც საკუთარ თავს თვლიან არასრულფასოვნად, **უძლურად, ცოდვილად**.

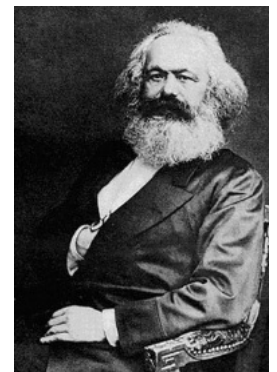
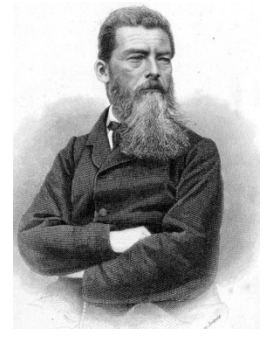
ფოიერბახი ამტკიცებდა, რომ რელიგიის ასეთი სახე უნდა დაიძლიოს და ამას ხელს შეუწყობს **მატერიალიზმის ფილოსოფია, რომლის თანახმად სწორედ ადამიანები (არა რელიგია) წარმოადგენენ უმაღლეს მიზანს, თვითმიზანს**.

რეალურად ადამიანები, არა აბსტრაქტული იდეები, როგორც მაგალითად რელიგია, **გაღმერთებულია მატერიალიზმის ფილოსოფიის მიერ**.

გერმანული სოციოლოგიის განვითარება

გერმანული სოციოლოგიის დამფუძნებლებია: კ. მარქსი, მ. ვებერი და გ. ზიმელი ამ ორ დიდ მოაზროვნეთაგან მარქსი გამოყოფს ორ, მისი აზრით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვან ელემენტს - ჰეგელთან დიალექტიკას და მატერიალიზმს ფოიერბახთან და აერთიანებს მათ თავის საკუთარ მიმართულებაში - **დიალექტიკურ მატერიალიზმში**, სადაც სიმძიმე გადატანილი აქვს **დიალექტიკურ ურთიერთობებზე მატერიალურ სამყაროში**.

შრომა არის ყოველგვარი კეთილდროების წყარო. მარქსი ქმნის შრომის ღირებულებით თეორიას, სადაც ის ამტკიცებდა, რომ კაპიტალისტების მოგება ეფუძნება მშრომელთა

ექსპლოატაციას. კაპიტალისტები ძალზე მარტივ ემმაკობას მიმართავენ, უხდიან მუშებს უფრო ნაკლებს, ვიდრე მათ დაიმსახურეს, რადგან მათი ჯამაგირის ზომა ნაკლებია იმ საქონლის ღირებულებაზე, რომელსაც მუშები ქმნიდნენ სამუშაო დღის განმავლობაში. ეს **ზედმეტი ღირებულება, რომელსაც ინარჩუნებდნენ და კვლავ დებდნენ მრეწველობაში არის კაპიტალისტური სისტემის ძირითადი მიზანი.**

მარქსის თეორია, მარტივად რომ ვთქვათ, მარქსმა შემოგვთავაზა კაპიტალისტური საზოგადოების თეორია. იგი თვლიდა, რომ ადამიანები თავიანთი არსებით **მწარმოებლები** არიან: ეს ნიშნავს, რომ თვითგადარჩენისათვის შრომის აუცილებლობა ჩადებულია ადამიანის ბუნებასა და ხასიათში. ამგვარი ქმედებით ადამიანი ქმნის საკვებს, სამოსს, შრომის იარაღს, საცხოვრებელს და ყოფისათვის სხვა აუცილებელ ნივთებს. **მწარმოებლურობა ადამიანის შემოქმედობითობის გამოვლენის სავსებით ბუნებრივი საშუალებაა.** მეტიც, ამ შემოქმედობითობას ადამიანები ავლენენ ერთად, ურთიერთკავშირში, ე.ი. **ადამიანი თავიდანვე საზოგადოებრივი არსებაა.** ისინი არსებობისათვის აუცილებლის საწარმოებლად აუცილებლად ერთად იღწვიან.

ძირითადში კაპიტალიზმი არის სტრუქტურა (უფრო ზუსტად, სტრუქტურათა სერია), რომელმაც აღმართა ბარიერი ინდივიდსა და სამრეწველო პროცესს, მის პროდუქტებსა (შედეგებს) და სხვა ადამიანებს შორის: საბოლოო ჯამში მან თვით ინდივიდებიც კი განაცალკევა.

ესაა **გაუცხოების** ცნების ძირითადი მნიშვნელობა: ბუნებრივი კავშირების გაწყვეტა ადამიანებს შორის და ასევე, ადამიანებსა და მათ ნაწარმს შორის. გაუცხოებაშედეგია კაპიტალიზმის ორკლასიან სისტემად გადაქცევისა, სადაც რამოდენიმე კაპიტალისტი ფლობს საწარმოო პროცესს, პროდუქტს და მათი შემქმნელის სამუშაო დროს.

ბუნებრივი ე.ი. საკუთარი თავისათვის წარმოების ნაცვლად საზოგადოებაში ადამიანები პროდუქტებს აწარმოებენ კაპიტალისტთა მცირე ჯგუფისათვის, რაც არაბუნებრივია. მოაზროვნე ადამიანის პოზიციით მარქსს აინტერესებდა კაპიტალიზმის სტრუქტურები და მათი დამთრგუნავი გავლენა შემსრულებლებზე. პოლიტიკური თვალსაზრისით კი მარქსს აინტერესებს ადამიანების განთავისუფლება კაპიტალიზმის დამთრგუნავი სტრუქტურებისაგან

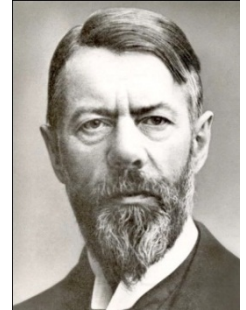

გერმანული სოციოლოგიის დამფუძნებლებია:

კ. მარქსი, მ. ვებერი და გ. ზიმელი

რამდენადაც XIX-XX სს. მიჯნაზე მარქსი და მისი მიმდევრები აღმოჩნდნენ გერმანული სოციოლოგიის ძირითადი მიმართულებების გარეთ, ამდენად გერმანული სოციოლოგია შესაძლებელია განვიხილოთ, როგორც მარქსიზმის ოპოზიცია.

მაქს ვებერის თეორიის დიდი ნაწილი ვითარდებოდა „მარქსის სულთან ხანგრძლივ და დამაბულ დებატებში“

ვებერმა „**მარქსი ფეხზე დააყენა**“ (ისევე როგორც მარქსმა გადმოაბრუნა ჰეგელი). ნაცვლად იმისა, რომ ყურადღება მიექცია ეკონომიკურ ფაქტორებზე და იდეებზე მათი გავლენისათვის, ვებერმა დიდი ყურადღება დაუთმო მათ გავლენას ეკონომიკაზე. განიხილავდა რა იდეებს უფრო როგორც ეკონომიკური ფაქტორების მარტივ ასახვას, ვებერს ისინი მიაჩნია **საკმაოდ ავტონომიურ ძალებად, რომელთაც შეუძლიათ ეკონომიკაზე ძლიერი ზემოქმედება**. დიდ მნიშვნელობას ვებერი ანიჭებდა რელიგიური იდეების სისტემას. კერძოდ, მას აინტერესებდა ამ იდეების გავლენა ეკონომიკაზე. ნაშრომში „**პროტესტანტული ეთიკა და კაპიტალიზმის სული**“

თუ კ.მარქსის ძირითად დამსახურებად ითვლება კაპიტალიზმის თეორია, ვებერის ნაშრომებში განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს **რაციონალიზაციის პროცესის** თეორია. ვებერს აინტერესებდა კითხვა, რატომაა, რომ დასავლური ინსტიტუტები თანდათანობით გადაიქცნენ უფრო რაციონალურებად, მაშინ, როდესაც ძალისმიერი სტრუქტურების მიერ შექმნილი ძლიერი ბარიერები თითქოსდა გამორიცხავდნენ ასეთ პერსპექტივას.

ვებერი განიხილავს ბიუროკრატias (და **ბიუროკრატიაზაციის** ისტორიულ პროცესს), როგორც რაციონალიზაციის კლასიკურ მაგალითს.

ვებერი უფრო ფართოდ განიხილავს **სოციალურ სამყაროს**, ვიდრე მარქსი. თუ მარქსი ძირითადად ეკონომიკითაა დაკავებული, ვებერს აინტერესებს **სოციალური ფენომენების ფართო სპექტრი**. აქცენტების ამ განსხვავებამ, როგორც აღმოჩნდა, უფრო მეტი სამოღვაწეო ასპარეზი შეუქმნა გვიანდელ სოციოლოგებს, ვიდრე მარქსის კონკრეტული მიმართულების ინტერესებმა.

გერმანული სოციოლოგიის განვითარება

გერმანული სოციოლოგიის დამფუძნებლებია: კ. მარქსი, მ. ვებერი და გ. ზიმელი

რამდენადაც XIX-XX სს. მიჯნაზე მარქსი და მისი მიმდევრები აღმოჩნდნენ გერმანული სოციოლოგიის ძირითადი მიმართულებების გარეთ, ამდენად გერმანული სოციოლოგია შესაძლებელია განვიხილოთ, როგორც მარქსიზმის ოპოზიცია.

ის იყო ტიპიური **თეორეტიკოს** _ სოციოლოგი.

თუ მარქსი და ვებერი გართული იყვნენ დიდმასშტაბიანი საკითხებით, როგორებიცაა საზოგადოების რაციონალიზაცია და კაპიტალისტური ეკონომიკა, ზიმელი გახდა ცნობილი შედარებით მცირე მაშტაბის პრობლემების კვლევით, ვთქვათ, **ინდივიდუალური ქმედებებისა და ურთიერთქმედებების კვლევით**.

ზიმელი თვლიდა, რომ **ადამიანებს შორის ურთიერთქმედებების არსის გაგება არის სოციოლოგიის ერთ _ ერთი ძირითადი ამოცანა**. მაგრამ შეუძლებელია შესწავლილ იქნას სოციალურ ყოფაში ადამიანთა ურთიერთქმედებების უზარმაზარი რაოდენობა თუ არ არსებობს დახვეწილი ცნებითი ინსტრუმენტები. სხვა სიტყვებით, აუცილებელია იცოდე, თუ როგორ ჩნდება **ურთიერთქმედების ფორმები და ურთიერთქმედებაში მყოფი პირების ტიპები**.

ზიმელი ვარაუდობს, რომ სოციოლოგიისათვის საინტერესო მოვლენებს ადგილი აქვს როდესაც ორადამიანი ჯგუფი (**დიადა**) **გადაიქცევა ტრიადად**, როდესაც მას დაემატება მესამე მხარე, ჩაისახებიან ისეთი სოციალური შესაძლებლობები, რაც გამორიცხული იყო დიადაში. მაგალითად, ტრიადის ერთ-ერთმა წევრმა შეიძლება შეასრულოს არბიტრის ან შუამავლის როლი დანარჩენი ორის უთანხმოების შემთხვევაში და რაც მნიშვნელოვანია, ორი შეიძლება გაერთიანდეს და დომინირებდეს მესამეზე. ეს არის მიკროზომებში იმის დემონსტრაცია, რასაც შეიძლება ადგილი ქონდეს მსხვილ სტრუქტურებში, რომლებიც გამოეყოფიან ინდივიდებს და მათზე იწყებს ბატონობას.

ზიმელი მიიჩნევს, რომ თანამედროვე სამყაროში კულტურა და მისი შემადგენელი სტრუქტურული ნაწილები (ფულადი ეკონომიკის ჩათვლით) სულ უფრო ფართოვდებიან და მათი განვითარების კვალობაზე მცირდება ინდივიდის **ღირებულება**.

ამგვარად, ზიმელი ვარაუდობს, რომ თანამედროვე სამყაროში კულტურის შემდგომი განვითარებით ინდივიდის მნიშვნელობა შემცირდება.

ბრიტანული სოციოლოგიის განვითარება

შევხეთ რა სოციოლოგიის განვითარებას საფრანგეთში (კონტი, დიურკემი) და გერმანიაში (მარქსი, ვებერი, ზიმელი), საჭიროა შევხეთ სოციოლოგიის განვითარება ინგლისში. ჩვენ შევამჩნიეთ, რომ კონტინენტზე ჩასახულმა იდეებმა იქონია გავლენა ადრინდელ ბრიტანულ სოციოლოგიაზე, მაგრამ უფრო მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს ადგილობრივმა პირობებმა.

პოლიტიკური ეკონომია, ამელიორიზმი და სოციალური ევოლუცია.

პოლიტიკური ეკონომია – ბაზარს მიიჩნევდნენ პოზიტიურ ძალად, წესრიგის წყაროდ, საზოგადოების გაერთიანებისა და ჰარმონიის ძალად. რადგან ისინი ამ პოზიციით უყურებდნენ საზოგადოებას, ამიტომ სოციოლოგის ამოცანა მათთვის იყო საზოგადოების არა კრიტიკა, არამედ მისი ფუნქციონირების შესახებ მონაცემების შეგროვება, ხოლო მიზანი – მთავრობის უზრუნველყოფა სისტემის მუშაობის გასაგებად აუცილებელი ფაქტებით და შედეგად მისი ბრძნული ხელმძღვანელობა.

ამელიორიზმი – ბრიტანული სოციოლოგიის მეორე განმსზღვრელი ფაქტორი პოლიტიკური ეკონომიისაგან განსხვავებული, მაგრამ მასთან კავშირში მყოფი, იყო ამელიორიზმი ანუ საზოგადოებრივი პრობლემების გადაჭრა პიროვნების გარდაქმნით, გადაკეთებით, მისი გაუმჯობესებით. ბრიტანელი სოციოლოგები ხედავენ, რომ საზოგადოებაში არის პრობლემები (მაგალითად, სიღარიბე) მათ მაინც სჯერათ საზოგადოებისა და ცდილობენ მის ასეთად შენარჩუნებას. მათი სურვილია **გამოირიცხოს ძალადობა და რევოლუცია**, სისტემა რეფორმირებულ იქნას ისე, რომ მისი არსი არ შეიცვალოს. უპირველეს ყოვლისა ისინი ეწინააღმდეგებიან სოციალისტური საზოგადოების ჩამოყალიბებას.

სოციალური ევოლუცია – ბრიტანულ სოციოლოგიაში შედარებით ძლიერ შეიმჩნევა სოციალური სტრუქტურისადმი ინტერესი, რაც აისახება კიდევ მასში XIXს. მეორე ნახევარში, როდესაც წინ წამოიწევეს ინტერესი „სოციალური ევოლუციის“ მიმართ. ამ კუთხით გარკვეული გავლენა იქონია 50-იან წლებში ჰარიეტ მარტინის მიერ კონტის შემოქმედების თარგმნამ. თავიდან ნაკლებად, მაგრამ ცოტა მოგვიანებით ზოგიერთ მოაზროვნე დაინტერესდა საზოგადოების მსხვილი სტრუქტურების შესახებ კონტის გამოკვლევებით.

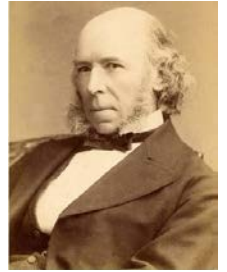
ბრიტანული სოციოლოგიის განვითარება

ბრიტანული სოციოლოგიის დამფუძნებელია: ჰ. სპენსერი

ევოლუციური თეორია. სპენსერის შემოქმედებაში შეიძლება გამოვყოთ, როგორც მინიმუმ, ორი ევოლუციონისტური პოზიცია

პირველი ეხება საზოგადოების ზომის ზრდას:

- საზოგადოება იზრდება ინდივიდთა რაოდენობრივი ზრდისა და ჯგუფების ფორმირებით.
- საზოგადოების ზომის ზრდა იწვევს უფრო მსხვილი და სხვადასხვანაირი
- სოციალური სტრუქტურების გაჩენას და ასევე მათ შესასრულებელ ფუნქციათა დიფერენციაციასა და ზრდას.

გარდა ზომის ზრდისა საზოგადოების განვითარება მიმდინარეობს გაერთიანების გზით ე.ი. ჯგუფების სულ უფრო მეტი შერწყმით.

ამგვარად, სპენსერი საუბრობს მარტივიდან რთულისაკენ ევოლუციურ მოძრაობაზე, ორმაგად და სამმაგად რთული საზოგადოებისაკენ

სპენსერი ასევე გვთავაზობს მეომარი საზოგადოებიდან ინდუსტრიული საზოგადოებისაკენ ევოლუციის თეორიას. ადრინდელი მეომარი საზოგადოებები ხასიათდებიან იმით, რომ მათი სტრუქტურა განისაზღვრებოდა ომების შეტევითი თუ დაცვითი საჭიროებებით.

მაგრამ ინდუსტრიული საზოგადოებების აღმოცენების შემდეგ ომები კარგავენ თავიანთ ფუნქციონალურ ხასიათს და უკვე ხელს უშლიან შემდგომ ევოლუციას.

ინდუსტრიული საზოგადოება ეფუძნება მეგობრობას, ალტრუიზმს, ვიწრო სპეციალიზაციას, მიღწევათა წახალისებას და მაღალდისციპლინირებადი ინდივიდების ნებაყოფილობით კოოპერაციას, მაგრამ არა მტრულ თვისებებს.

ასეთი საზოგადოება ერთიანდება ნებაყოფილობით, ურთიერთხელშეკრულებებით და რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, ძლიერი საერთო მორალით. მთავრობის როლი შეზღუდულია და დაიყვანება მხოლოდ იმის კონტროლზე თუ რა არ უნდა ხდებოდეს საზოგადოებაში, რა არ უნდა აკეთოს მოქალაქეებმა.

იტალიური სოციოლოგიის განვითარება

იტალიური სოციოლოგიის დამფუძნებელია: ვ. პარეტო

პარეტომ თავისი იდეები შეიმუშავა, როგორც მარქსის შეხედულებების უარყოფა. იგი უარყოფდა არა მხოლოდ მარქსის შეხედულებებს, არამედ განმანათლებლობის ფილოსოფიის მნიშვნელოვან ნაწილსაც. მაგალითად, თუ განმანათლებლობის ფილოსოფოსები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ რაციონალობას, პარეტო ხაზს უსვამდა **ირაციონალურ ფაქტორებს**, მაგალითად, **ადამიანის ინსტინქტებს**. ეს შეხედულება უპირისპირდება მარქსის თეორიასაც. ე.ი. რამდენადაც ირაციონალური,

ინსტინქტური ფაქტორები განიხილებიან, როგორც ასე მნიშვნელოვანი და ამდენად უცვლელნი, მაშინ შეუძლებელია ეკონომიკური რევოლუციით რაიმე კარდინალური სოციალური ცვლილებების იმედი.

პარეტო გვთავაზობს სოციალური ცვლილებების **ელიტურ თეორიას**, სადაც საბუთდება, რომ საზოგადოებაში უცილობლად ბატონობს ელიტა, რომელიც ეფუძნება განათლებულ ეგოიზმს. ელიტა **ირაციონალური ძალებით** მართავს ადამიანთა მასებს. პარეტოს სისტემაში მასები ვერ იქნებიან რევოლუციური ძალები, რადგან მათ ამისათვის არ ეყოფათ ინტელექტუალური თავისებურებები.

სოციალური რევოლუცია იწყება, როდესაც ელიტა იწყებს გადაგვარებას და იწყება მისი შეცვლა არამმართველი ფენებიდან წამოსული ახალი ელიტით. როდესაც ძალაუფლების სათავეებში ახალი ელიტა, პროცესი იწყება თავიდან. ამგვარად, ჩვენ გვაქვს სოციალური ცვლილებების **ციკლური თეორია**, როგორსაც გვთავაზობდნენ მარქსი, კონტი, სპენსერი და სხვები. გარდა ამისა,

ცვლილებების პარეტოსეულ თეორიაში მეტწილად იგნორირებულია მასების დუხჭირი მდგომარეობა.

ელიტები მიდიან და მოდიან, უზარმაზარი მასების ცხოვრება უცვლელი რჩება.

სოციოლოგიისა და სოციალური სამყაროს პარეტოსეული მეცნიერული კონცეფცია გამოიხატება სიტყვებით: „ჩემი სურვილია – სოციოლოგიის სისტემა ავაწყო ციური მექანიკის (ასტრონომიის) ფიზიკის, ქიმიის მსგავსად”.

საზოგადოება პარეტოს ესმის, როგორც **წონასწორობაში მყოფი სისტემა**, მთლიანი, რომელიც შედგება ურთიერთკავშირში მყოფი ნაწილებისაგან. ერთ ნაწილში ცვლილება განიხილება, როგორც სისტემის სხვა ნაწილების ცვლილებების გამომწვევი ფაქტორი.